

Maskine til Hørrens Brydning og Skjætning,

indrettet af Procurator Rasmussen i Rudkjøbing paa Langeland.

Vanskeligheden i at finde lønnende Affætning for Kornvare maa opfordre Landmanden til ogsaa at

(Flax Spinning mills) hvoraf alene dette Sted og Omegn nu ikke have mindre end 14 af meget betydeligt Omfang. Der gives mange paa andre Steder i Landet, og Antallet tiltager med hver Dag. Den Mængde Garn, som nu produceres ved Maskiner, er ganske overordentlig. Den største Deel forbruges vel i Landet; men meget gaaer ogsaa til Belgien, Frankrige og andre Lande. Som en Folge heraf floerer ogsaa Lærred-Fabrikkerne, og da alt det Lærred, som nu her fabrikeres, ikke kan forbruges her eller i hele Riget, saa exporteres meget, og med god Fordeel, til Frankrige, Belgien, men fornemmeligt til Amerika; hvilket giver Formodning om at det irske Lærred ansees for bedre end det tydske. En anden naturlig Folge er Høravlens betydelige Tiltagende. I forrige Aar produceredes en tredie Deel mere end i 1834. Productet forbruges tildeels heri Landet; men der opkjøbes ogsaa meget for England og Skotland, og det er især Dundee, som modtager hvad der udføres. Herved maae vi dog bemærke, at den fineste Hør bringes herind fra Holland, Belgien og Frankrige og betales med fra Pd. St. 80 til 110 pr. Ton (2000 Pd.). Den irske Hør bestinger fra Pd. St. 45 til 80 pr. Ton efter Dvalitet. Ogsaa fra Riga og St. Petersborg kommer endeel hertil, men denne ansees ikke bedre end den, som avles her i Landet.

— Skulde ikke Danmark kunne deeltage i denne Handel?
— Indførselstolden her er ubetydelig."

lægge fortrinlig Vind paa andre Productions-gjenstande, end de hidtil sædvanlige. I blandt de Producter, hvoraf vi endnu lade hidkomme ikke Ubetydeligt fra Udlandet, skjøndt de kunne tilveiebringes ligesaa gode i Landet selv, er Hørren, et Material, hvis Brug er saa udbredt, at det altid pleier at kunne fordeelagtigt affættes. At Høravlen desuagtet ikke drives i det Omfang som Conjunctionerne synes at indbyde til, har uden tvivl blandt andet sin Grund i, at Omkostningerne ved Hørrens Beredning, især Brydning og Skjætning, paa den hidtil sædvanlige Maade ved Haandarbeide, sluge en uforholdsmæssig stor Deel af Udbyttet. Mechaniici og Andre have derfor søgt paa at udfinde arbejdsparrende Hørberednings-Apparater. Det hensigtsmæssige Brydemaskiner ere og bleve udforte og paa enkelte Steder bragte i Anvendelse, men derimod er man nok almindeligen vedblevet med Haandskjætningen. — Nedenstaaende Udtog af en Beretning til Landhuusholdnings-Selskabet fra en i Faget kyndig Mand, Møller og Dannebrogsmænd H. Wulf i Nebel ved Kolding, vækker Haab om, at der ved en Landsmands rastlose og intelligente Bestræbelser kan ventes en Bryde- og Skjættemaschine, som i fortrinlig Grad svarer til Hensigten, blandt andet ogsaa forsaavidt den afviser den sædvanlige Indvending imod deslige Maskiner: at hvad der vindes i Tid, tabes i Materiale.

”Den af mig til Langeland foretagne Reise er

nu tilendebragt. Jeg kom til Hine Mølle ved Ruds-
tjøbing og fandt i Hr. Procurator Rasmussen en
meget agtværdig og forekommende Mand. Den
Brydemaskine, som jeg hos ham saa, er i og for
sig selv ingen ny Opfindelse; thi i Aaret 1826 an-
skaffede jeg mig en lignende fra Apenrade, med 14
horizontale Valtser, den jeg brugte i 2 til 3 Aar,
indtil jeg ved det kongelige Landhuusholdnings-Selskabs
Bevaagenhed erholdt den saakaldte Kjøngste Bryde-
maskine, med hvilken vi i lige lang Tid bryde 3
Gange saa meget som med den Anden. Den Win-
strupste lille Brydemaskine har samme Indretning,
men da den ikkun har 6 rislede Valtser, saa maa
Hørren gaae oftere igjennem for den behørig er-
brudt til paafølgende Skjætning.

Hr. Rasmussens Maskine har 42 Valtser af
 $2\frac{1}{2}$ Tommes Lvermaal, hvis Risler paa de Fleste
kuns ere $\frac{1}{4}$ Tomme brede, og han har, uagtet Ma-
skinen ingen ny Opfindelse er, dog løst et Problem,
som hidtil saavidt vides ei har været løst i Dan-
mark. Den Christianske Maskine skulde bryde Hør-
straaget saaledes, at det kunde gaae fra denne til
Heglen; her til Lands har dette ikke villet lykkes;
men fra Hr. Rasmussens Maskine kan Hørren gaae
til Heglen uden Skjætning, og ved forsigtig Om-
gang kan den saaledes behandlede Hør give halvt
heglet Hør, og af de forskjellige Blaar er det ringe-
ste Slags dog langt bedre end Skjætteblaar.

Forend jeg kjendte denne Maskine, troede jeg

at man havde overdrevet dens Hoes, i det der var sagt, at den kunde skaffe 16 Pd. Lave af 64 Pd. Hørstraae, men man har ingenlunde traadt Sandheden for nær; thi ei alene af godt og stærkt Hørstraae udbringes det ommeldte Quantum, men endog af raudent og bedervet Straae, saa der ved Brydningen paa denne Maskine ikke gaaer den mindste Deel Lave tabt, hvad ved Skjætning i større og mindre Grad altid absolut er Tilfældet.

Der menes at mine Hørtilberedningsanstalter ere de bedste, man her i Jylland kjender; men Hr. Rasmussens Maskine, der kan passes af temmelig ukyndige halvvoorne Personer, giver 25 til 30 pr. Ct. større Udbytte, eller af 64 Pd. Straae 16 Pd. Hør, naar jeg af 100 Pd. kuns kan udbringe 18 Pd., men er Straaet daarlige, da mangen Gang kun $\frac{2}{3}$ Dele eller det Halve.

Trende Slags Hør bleve, de Dage jeg var der, behandlet, og af alle tre Sorter giver jeg mig den Frihed at sende Prover; Udbyttet var omtrent lige, lidt over eller under $\frac{1}{4}$ Deel, og hvis der var behorlig og stadig Kraft til at drive Værket, vilde han ved Hørtilberedning have en rig Erhvervskilde og Langelands Beboere meget forbedre deres Kaar, ved, hvad upaatvivlelig vilde blive Tilfældet, at dyrke Hørsæd i en langt høiere Grad end hidtil.

Hvad Hr. Rasmussen har givet sin Maskine for Indretninger frem for den jeg har havt, bestaaer i Valtfernes Forøgelse til 42, med, for Storstedes

len, 4 Tomme brede og dybe Rifter; Balfsernes
 kraae Stilling imod hinanden og ingen Mellem-
 rum i Leiet. Endvidere fores de ikke ved Hjulværk,
 men ved, hvad han kalder Krumtappe eller smaae
 Sving, og har Maskinen i Alt 106 Tappe eller
 Omdreiningspuncter, i stobte Noter eller Nottringer.
 Gangen med Hjul og Driv vil jeg antage er lettere,
 denne derimod simplere naar man har et Støbema-
 terial, der er haardere end Messing, til de omtalte
 Nottringer. Balfserne ere alle af Træe, men da
 det saa ofte er Tilfældet at en Trævalfse kan faae
 Smaastkælde eller Splinter, helst hvor Rifterne
 maae være saa fine, og blot den fineste Lave deri
 hefter sig, saa svøber den hele Haandsfuld sig om
 Balfsen, og kan Værket da ikke vieblittelig sættes
 i Beroe, og flere Haandsfulde imidlertid komme til,
 saa kunne de paagjældende Balfser tage Skade.

For at forebygge dette ville stobte Balfser være
 mere hensigtsmæssige, ligesom de da ogsaa ere
 mere holdbare; forudsat de ei ville skjære Laven.

Hvad Hurtigheden, med hvilken Maskinen arbej-
 der, angaaer, da kunde den ønskes større, hvad
 den og kan blive naar til dens Drivt kan tilveie-
 bringes mere Kraft. Ved Hestekraft ere slige Ma-
 skiner efter min Formening ei tilraadelige; Vinden
 er alt for ustadig, ved Vand drives de bedst og
 med meest Fordeel.

Den første Dag, jeg var der, var det meget
 stille, saa Maskinen ei kunde sættes i Bevægelse

ved derværende Vindværk;*) en Hest blev forspændt for blot at vise mig Maskinens Gang, men den fordrer mere end een Hest's Kraft, naar den skal virke noget; næste Dag blæste det en halv Storm, men Maskinen gik dog langsomt, som hidrorte af Mangel deels paa Kraft, og deels paa Kraftens Fordeling og Anvendelse ved Gangtoiet, der, efter min Formening, kunde været anderledes. Vi begyndte med 64 Pd. tørret Hørstraae, og brugte for at faae det to Gange igjennem Maskinen 1½

*) Hr. Rasmussen har opført en Bygning, som banner en Dttekant, 25 Al. bred og 25 Al. hoi, og er den største Vindfluger (om jeg saa tør udtrykke mig) man kan tænke sig. Dens udvendige Vægge bestaae af Lommerværk, og Luger, der kunne aabnes til alle Sider, og Vinden, som trænger ind igjennem de i Bygningens Overdeel værende Luger eller Klapper, der aabnes til Vindsiden, farer ned i dens Midte og sætter der en Maskine i Bevægelse, der er befæstet til en opstaaende Arel og har vel omtrent 16 Al. i Længde. Paa et fra bemeldte Arel udgaaende Underlag og i sammes ydre Kant staae et Slags Breddewægge til omtrent 4 Alens Brede og 6 Alens Høide, af hvilke den ene i skraa Stilling gaaer lidt inden for den anden, hvad jeg vel maa kalde Vindfanget, der skulde drive de anlagte eller anlæggende Værker, som have været bestemte til een eller flere Brydemaskiner, en Valkekumme, en Barkværn og en Boghvedegang, men af alle disse ligge kun for Tiden Hørbrøden i Berørelse med Gangværket. Paa den Side af Bygningen, som vender fra Vinden, aabnes ligesom det omtalte Vindfang en Mængde Luger for at give Vinden Udgang.

Time; et lignende Quantum vilde ved et Vandværk og Kraftens behørig Fordeeling lade sig bearbejde i en Time eller mueligt i $3\frac{1}{2}$ Qvarteer. Der vandes af den opgivne Vægt 16 Pd. Tave; at vinde ligesaameget i hver Time, anseer jeg gjorligt naar Tørringsanstalterne altid kunde holde Brydemaskinen vedlige; en betydelig Mængde Hør kunde følgerig tilberedes ved et saadant Værk, og Ingen vil kunne nægte at et saadant Maskinerie, ved hvilket Intet af Taven tabes, jo er værdt at skjænke Opmærksomhed.

For at gjøre en Sammenligning, tillader jeg mig at bemærke, at jeg ved Brydes og Skjættemasinerne daglig bruger 6 Mennesker, som, naar Straaet er godt, af 5 til 600 Pd. tilveiebringe 6 Espd. reenstjættet Hør; er Straaet slet eller ved Nødningen beskadiget, kan næppe erholdes 60 Pd. fra Skjættten. Til Hr. Rasmussens Brydemaskine bruges kun 3, men hvis den kunde have været sat i behørig Gang, og Snødning, Afrykning og Haandslagning skulde fulgt Maskinen, vilde 5 Mennesker have fuldkomment Arbejde for at bryde de ommeldte 64 Pd. i en Time. Regnes 10 Arbejdstimer om Dagen, og 2 af disse fradrages til at smøre de uendelig mange Tapper og Røter, samt for at tilføre Hørstraaet fra Tørrestuen, kan, naar en tilstrækkelig Mængde kunde tørres, daglig i 8 Timer bearbejdes 512 Pd. Hørstraae, som, enten dette er slet eller godt, giver et Udbytte af circa 128 Pd.

Lave, saaledes som Proverne vise. Rasmussens Maskine fordrer Hørstraaet stærkere tørret end til det hos mig værende Raffinerie behøves, ligesom og den Hør, der skal gaae fra hans Brøde til Heglen, maae være passende rødet, thi kunne Skjæverne ved den fine Knusning ei ganske løsnes fra Laven, da kan Haandslag og Rystning ingenslunde rense den saaledes som Proverne vise.

Hr. Rasmussens Tørreanstalter ere særdeles hensigtsmæssige, men ei tilstrækkelige til betydelige Arbejder, da vel neppe 250 Pd. Hørstraae i 24 Timer kunne tørres. Tørrestuen har dobbelte Vægge, imellem hvilke Varmen ledes saaledes, at de, for: nemmelig op efter, have god Raffelovns:Varme; Dunsterne trykkes ned efter, hvor der findes Abninger til deres Udgang; den kolde Luft føres ind til Varme: beholderen og driver saaledes Varmen omkring imellem de omtalte dobbelte Vægge, og vilde sliq For: anstaltning i større Form være meget tilraadelig til Hørstraaets vedbørlige Tørring.

Den inventiense Mand umager sig for Tiden med Opfindelsen af en Heglemaskine med elastiske Tænder; kan han være ligesaa heldig med denne som med forbedret Construction af Brydemaskinen, da vil det være saare fordeeltigt for Industrien; thi ved Heglingen, saaledes som den paa vore almindelige Smaahegler skeer, udrides megen god Lave og forvandles til Blaar; at han følgerlig af yderste Eone bestræber sig for at være nyttig for

Mange, taaler efter min Formening ingen Tvivl; at han derimod nogensinde for sig selv deraf vil høste den Nytte, han kunde eller burde, betvivler jeg, med mindre han havde Væne til at skaffe sig en Dampmaskine til sit Værks stadige Drivt. At hans Maskine andetsteds, med behørig Kraft til sammes Drivt, vilde bringe hidtil af Hørablen usædvanligt Udbytte, anseer jeg som afgjort. Dog vil det jo især komme an paa, om Maskinen har, eller kan gives den Holdbarhed, at den kan arbejde i Uger og Maaneder uden Bræk og uden Reparatur, hvad jeg dog troer mueligt naar Krumtappene eller Svingene arbeides af seigt Jern, thi Støbegods falder skjort; men smeddede Sving vil aldrig kunne gives den Accurateesse, som her absolut er nødvendig naar Bøltserne ei skulle nærme eller fjerne sig for meget til eller fra hinanden; Nøterne maatte ligeledes være af en saa haard Materie at de kunde udholde den hurtige Friction i længere Tid; og skulde end af og til ved en saadan Maskines bestandige Brug gives temporaire Ophold, formedelst een eller anden Sings Istandsættelse, saa bør ikke tabes af Die, hvad jeg forhen har tilladt mig at anføre, at hvor man af tørt Hørstraae, det være ondt eller godt, kan have en Fjerdedeel ueglet Lave, og heglet, naar Straaet er ubedærvet, en Ottendedeel, der er man, mener jeg, kommet til et Endemaal for mangeaarige Bestræbelser.